

שמעתא למיקתא

גליון ו' - פ' תצוה-זכור ה'תשע"ע / קהילת "חניכי הישיבות" - רמות ב' האם בן כרך יכול להוציא בן עיר יד"ח קריאת המגילה

האם מי שלא קיבל תוספת שבת יכול להוציא יד"ח קידוש את מי שכבר קיבל קדושת השבת

פסק השו"ע (סי' תקפ"ט סעי' א) דכל מי שאינו מחויב בדבר אינו מוציא רבים יד"ח. והנה במגילה (ב) תנן: מגילה נקראת ביי"א ביי"ב וכו' כפרים ועיירות גדולות קורין ביי"ד אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה, ע"כ. ועיין ברש"י (מגילה ב. ד"ה אלא שהכפרים) וז"ל: ..הכפרים אינן בקיאים לקרות וצריכין שיקראנה להם א' מבני העיר, עכ"ל. ועיין בראש יוסף (ב. ד"ה אלא שהכפרים, ועיין בפמ"ג סי' תרפ"ג מ"ז ס"ק ב) שכת' לבאר דעת רש"י שא' מבני העיר אע"פ שאין מחויב בדבר, מ"מ מוציא מקרי ביי"ד עכ"ל. עכ"ל. וכי"כ האמרי בינה (דינו שבת סי' י"א ד"ה אגב).

אולם תוס' (יבמות יד. ד"ה כ) פירשו שבני הכפרים היו קורין בעירם לפי שבעירם היו מתאספים לבא לבית הכנסת בשני ובחמישי לקרות התורה, וכן נראה דאמר בירושלמי (מגילה פ"ב ה"ג) דבן עיר אין מוציא בן כרך, דכל שאין מחויב בדבר אין מוציא אחרים ידי חובתם, וכיון שבני הכפרים היו בקיאים לקרות ודאי היו קורין בעירם, ע"כ. וכי"כ הרשב"א (מגילה שם), הרא"ש (יבמות פ"א סי' ט) והר"ן (שם א). מבואר דבענין לשיטה זו שיהיה המוציא בר חיובא ב"אותה שעה". וכ"כ בקובץ שיעורים (ח"ב סי' לא אות א). וכדברי התוס' הסכימו האחרונים כמבואר במ"ב (סי' תרפ"ג ס"ק ח).

והנה בירושלמי (שם) המובא בתוס' מבואר דבן עיר אינו מוציא בן כרך ידי חובתו, כיון שאינו מחויב בדבר, מאידך בן כרך מוציא את בן עיר יד"ח משום דהכל יוצאין ביי"ד שהיא זמן קריאתה.

ועיין בפ"ח (סי' תרפ"ג אות א) שנקט שבבבלי (מגילה ב) דאמרו "זמנו של זה לא כזמנו של זה" מבואר דשי"ס דילן חולק על הירושלמי דבן כרך אינו יכול להוציא בן עיר, אבל הפמ"ג (שם מ"ז ס"ק ב) דחה הבנה זו בבלי וכתב שבדיעבד אם בן כרך קרא לבן יד"ח יצא וטעמו משום שי"ד הוא זמן לבן כרך בדיעבד, וכדבריו מוכח מהמאירי (מגילה יט. ד"ה כלל דיוע), וכן פסק בניאור הגר"א (סי' י). ובמ"ב (סי' תרפ"ג ס"ק ח) הביא דברי הפרי"ח, ושוב נקט כהפמ"ג והגר"א (עיי' בטע"ה צ שם).

ועכ"פ מבואר דלמעשה בן עיר אינו מוציא בן כרך, אע"פ שבידו להתחייב עכשיו ע"י שיעקור דירתו לכרך בליל ט"ו.

אלא דעיין ברע"א בגליון שו"ע (סי' רס"ז על המ"א ס"ק א) שכתב "מסתפקנא אם אחר שלא קיבל עליו שבת יכול להוציא לקדש למי שקיבל עליו שבת, דיי"ל דלזה שלא קיבל דהוא חול אצלו הוא כאינו מחויב בדבר, כההיא דירושלמי הובא בתוס' (שם) בן עיר אינו יכול להוציא לבן כרך דהוי אינו מחויב בדבר, או דהכא עדיף דבידו להביא עצמו לידי חיוב לקבל עליו שבת וצ"ע לדניא, עכ"ל.

מבואר דאפשר דאף לדעת תוס' ודעימיהו כל שבידו להכניס את עצמו בחיוב נחשב בר חיובא. ולכאורה לשיטתו אזיל בתוס' רע"א (ר"ה ס"ה) שכתב שאף מי שלא אכל נקרא בר חיובא לענין ברכה מ"ו משום דבידו לאכול כל שהוא ולהתחייב. ויש לעיין דאי הכי אמאי לא פשיטא ליה בענין קידוש שיכול להוציא יד"ח שהרי בידו לקבל שבת, וצ"ל דשאני קידוש כיון שסוף סוף חול הוא אצלו וע"כ גרע טפי שהרי צריך לשנות מצבו לגמרי, ואינו נחשב בר חיובא להוציא מי שכבר נמצא בתוך קדושת שבת, משא"כ לענין ברכה מ"ו.

אלא, דהרי בידי להתחייב עכשיו ע"י שיעקור דירתו לכרך בליל ט"ו משום ע"י בירושלמי שנתחייב כאן וכאן. וכע"ז כתב בתהא"י (מגילה פ"א מ"א, בועז אות א) בדעת רש"י הגי"ל, ע"ש, וצ"ע.

ואפשר דיש לחלק דשאני קידוש דאפשר מבעו"י אפילו להסבורים שאין דין תוספת שבת (עיין פמ"ג מ"ז ס"ק רע"ז ס"ק ד, ובמשיב דבר סי' יח), אלא דלא משמע כן מדבריו. וצ"ל דלענין מגילה שצריך להחליט לשנות מצבו אפשר דאין זה נחשב בידו, משא"כ לגבי תוספת שבת שיש לו מצוה לקבל ע"ע שבת, ע"כ נחשב בר חיובא.

שו"מ במנחת שלמה (ח"א ס"ג ג' ד"ה והנה בעיקר) שכת' לחלק בין מגילה וקדוש בזמן תוספת שבת דשאני הקידוש שבאותו קידוש שעושה עכשיו עבור אחרים אם גם הוא יכוין לצאת בו ידי קידוש הרי יהיה גם ממילא קבלת שבת ויפטור ודאי את כולם מקידוש, ולכן מסתפק שפיר הרעק"א דאפשר דחשיב כמחויב בדבר, משא"כ במגילה הרי צריך קודם לשנות את דעתו לעקור את עצמו מעיר לכרך או מכרך לעיר, גם יתכן דשאני קבלת שבת דחשיב קצת כמצוה שכולם חייבים בה, וכיון שהזמן מתחיל מפגל המנחה שפיר חשיב כל אדם מדין ערבות כמחויב בדבר, משא"כ השינוי מעיר לכרך ומכרך לעיר, ונוסף לזה גם נראה דקבלת שבת הוא רק ענין של הלכה דבהכי יוצאין ידי קידוש משא"כ שינוי המקום מעיר לכרך חשיב כשינוי בגוף האדם ולכן אין לך אלא מקומו ושעתו. (ועיי"ש שמסיק שאפשר לסמוך על דעת הרע"א בשעת הדחק אבל רק ליחידים באופן עראי). ועיין בשש"כ (ח"ג פ"א הנה נו) ובתשובות והנהגות (ח"ב סי' סט).

ועיין עוד באמרי בינה (שם ד"ה ואם בן א"י) שכתב שכן אי"י שיצא לחו"ל ודעתו לחזור יכול להוציא לבן חו"ל בקידוש ביו"ט שני, אף לשיטת הירושלמי דבן כרך אינו מוציא לבן כרך דהוי כאינו מחויב בדבר, דהתם שאני דאין בידו להביא את עצמו לידי חיוב כל זמן שהוא בכרך עד שיצא לשם, משא"כ בן א"י אף שדעתו לחזור, מ"מ בידו להביא את עצמו לידי חיוב אם יקבע בדעתו שלא לחזור עוד, וי"ל דבזה כו"ע מודים דהוי בר חיובא במצוה הזאת, משא"כ בן א"י אינו יכול להוציא בן חו"ל משום דהבן א"י לא מקרי בר חיובא ביו"ט שני דמחוסר מעשה לצאת ולהכניס את עצמו בחיוב, (ועיי"ש שהביא דברי הרע"א בגליון הנ"ל), עכ"ל. ולפי דבריו לא קיים החילוק שכתבנו לעיל בדעת הרע"א דשאני מגילה דצריך להחליט לשנות מצבו, שהרי כאן הכי הוי ומ"מ ס"ל שנחשב בר חיובא.

ואפשר דס"ל להאמרי בינה שאה"י אם הבן כרך נמצא בעיר יכול להוציא את בני העיר כיון שאינו מחוסר מעשה, (וכן בענין בן עיר להוציא בן כרך), ולדידיה כונת הירושלמי שכן עיר אינו מוציא בן כרך היינו דוקא אם הבן עיר נמצא בכרך, שבכה"ג הבן כרך אינו יכול להוציא, דמחוסר מעשה (עקירת ביתו).

ובאמת כסברת האמרי בינה מבואר בשבות יעקב (ח"א סי' מ) אלא דעיני בשו"ת חיים שאל (ח"א סי') שחולק על השב"י והעיד על שלוחי אר"י רבים בתורה מבקשים טעדיק שלא לעלות לתורה בחו"ל ביום טוב שני. וכן בשערי צדק (שער ח אות צד) כת' דעכ"פ לא יעלו לכתחילה ועיני בכה"ח (סי' תצו אות נו). והשערי תשובה (פס"י תרג"ג) מפסק כהשבות יעקב לענין לעלות בן כרך בקריאת שבעיר, וי"ל דהיינו מפני שאר הסברות שכת' שם.

ומ"מ לפי דבריו שאף היכא שצריך להחליט לשנות מצבו מיקרי בר חיובא, לא יתכן החילוק שחילקנו בין ברהמ"ז לקידוש. ולפי דברי הרע"א הגי"ל אין הדבר פשוט. ועל כן בודאי בן א"י בחו"ל ודעתו לחזור לכתחילה לא יוציא יד"ח קידוש וכדו' לבן חו"ל ביום טוב שני, אבל אם כבר הוציאו יד"ח לא יחזור (הבן חו"ל) לקדש שנית. וכן נקט בבצל החכמה (ח"א סי' נה).

מי שאינו מבין את פירוש המילות של פרשת זכור, האם יכול לצאת יד"ח בשומע כעונה

בשו"ע סי' קצ"ג כ' דמי שאינו מבין לשון הקודש אינו יוצא ברהמ"ז בשומע כעונה אלא צריך לברך בעצמו, ורק מי שמבין לשה"ק יכול לצאת בשומע כעונה. ולפי"ז בפ' זכור, מי שאינו מבין לשה"ק יצטרך ללמוד הפירוש של פ' זכור קודם ששומע הקריאה, אמנם המ"ב שם כ' דהמנהג שאין מדקדקין בזה דסומכים על הפוסקים דס"ל שיוצא בכל ענין, אבל סיים שם דמ"מ אם אפשר יותר טוב לצאת כל הדעות עכ"ד. ויש לדון מה הדין במי שמבין הענין אבל אינו מבין פ' כל התיבות, כגון שאינו יודע מה פירוש "אשר קר"ך" או "ויזנב בך", האם יכול לצאת ע"י שומע כעונה לפ"ד השו"ע הנ"ל, ומצאתי בס' צמח צדק (פסקי דינים) שם שהביא מתוס' ברכות מה"ב שאם "יודע קצת מאי קאמר" יוצא, ואם אינו מבין כלל אינו יוצא, וכתב דמשמע מזה דלכו"ע לא בעינן שיבין כל המלות עכ"ל. (אח"כ כ' דאפי' באינו מבין כלל המנהג לסמוך על המקילין). וכן שמעתי מהגר"נ קרליץ שליט"א, וכן מהגר"ח קניבסקי שליט"א, דמסתבר שמספיק להבין הענין של פ' זכור וא"צ להבין כל המלים, וע"ע מועז"ז ח"ב סי' קסה.

האם צריך להקפיד לשמוע פ' זכור בהברה שבה נוהג להתפלל

בספר מקראי קודש סי' ז' כ' שיש להקפיד בפ' זכור לשמוע באותה הברה שבה נוהג להתפלל, יותר מכל קריאה"ת, משום שפ' זכור הוא חיוב על היחיד לצאת יד"ח משא"כ שאר קריאה"ת, ומ"מ בדיעבד יצא דלא גרע מקרא ולא דקדק באותיותיה (כ"כ שם סי' יב). וכן שמעתי מהגר"נ קרליץ שליט"א דבדיעבד יוצא, (בפרט בזה שלה"ק אינו מעכב, הוספת הגר"נ שליט"א), ואמר שכ"ה באג"מ (או"ח ח"ג סי' ה'), ושם כ' דאע"פ שלשון הקודש האמיתי הוא הברה א' שבה ניתנה תורה, מ"מ כל ההברות של קהלות ישראל נחשבים ג"כ לשה"ק (בין הברה אשכנזית או ספרדית, והברת אנשי תימן, והברת אנשי ליטא, והברת אנשי פולין, והברת אנשי אונגארן), ויוצאים בדיעבד אפי' במקום שלה"ק הוא לעיכובא כגון חליצה וברכת כהנים, אע"פ שיש שינוי גדול בקריאת איזה תיבות עכ"ד. וכ"כ בקריינא דאגרתא (ח"ב סי' פג) לענין קריאה"ת דבדיעבד מסתבר שיוצאין בכל ההברות, וכן נהגו. וכ"כ מועז"ז (ח"ב סי' קע בהערה), ועי' גם תשוה"נ ח"א סי' קנד, ושם הביא דברי המהרי"ט בתש' אבה"ע סוס"י ט"ז (ז"ל מהרי"ט ועל דבר היות היבם נלעג לשון וערל שפתיים ולא יבין לדבר מבטא האותיות כתקנם ובחתוכם נראה דמאחר שיודעים אנו שכך מנהגו לבטא אותם אותיות בשיבוש זה היא אמירתו כו' עכ"ל). ומ"מ לכתחלה בודאי כל א' יעשה כמנהגו, עי' אג"מ שם, קריינא דאגרתא ח"א סי' קל"ח, וע"ע שו"ת מנח"י ח"ד סי' מז אות ב'.

האם המוציא את חבירו יד"ח ברכה צריך לכוין בפרטות לכל דבר שהשומע רוצה לצאת יד"ח

נחלקו השו"ע והרמ"א בסי' תע"ד אם מברכים ברכה ראשונה על כוס שני ורביעי או שנפטר ע"י כוס ראשון ושלישי, ע"ש.

ויש לדון במעשה שהיה באי שהתארח לליל פסח אצל מי שנוהג לברך על כל כוס וכוס מדי כוסות, ואולם השומע שיצא מדין שומע כעונה אינו מברך אלא על כוס ראשון וכוס שלישי, האם השומע יצטרך לברך על כוס שני במקרה זה, שהרי המוציא לא כיוון להוציא אלא מכוס ראשון.

והנה מצינו **במ"א** (סי' תרצב ס"ק א) שכתב בשם השל"ה בענין מצוות פורים, שיכוון בברכת שהחיינו שעל קריאת המגילה גם על משלוח מנות וסעודת פורים שהם ג"כ מצוות. וכתב **הפמ"ג** (שם) ויודיע לשי"ץ, דבעי כוונה שומע ומשמיע. וכן פסק **המ"ב** (שם ס"ק א).

ולכאורה נראה לומר שדוקא בענין ברכת שהחיינו, וכיוצא בה, שהוי מצוה לברכה על כל מצוה ומצוה בפני עצמה, וע"כ הבא לברכה ומכוון ע"י ברכה אחת לכמה הדאות בעינין כוונת שומע ומשמיע, שהרי כל אי מצוה בפ"ע, ומצוות צריכות כוונה, [עיי'ן סי' ר"יג שכתב הבי"י שכונת שומע ומשמיע הוא מדין מצ"כ]. משא"כ בענין ברכת הנהנין שבעינין "כוונה לפטור" כל מין ומין ואין זה ענין למצוות צריכות כוונה, לא בעינין כוונת שומע ומשמיע על כל דבר שרוצה לפטור.

שו"מ בס"ד **בפ"ת** (יו"ד סי' יט ס"ק ז) שכתב כדברינו וז"ל: אם המברך מתכוין לשחוט מה שלפניו והשומעים כל אי מכוין מאופן אי כמו שתאמר, זה מכוין לכל מה שיביאו לפניו, וזה מכוין לכל מה שיש לו בנמצא, וכן על זה הדרך שפיר דמי, וה"ה אם המברך מברך ומכוין על מין אי והשוחט מכוין על מין אחר שפיר, כיון דהמברך מברך על מצוות השחיטה והעונה מכוין בברכה זו על השחיטה, לא שנא עוף ל"ש כל דבר. ונר' דגם להגאונים שסוברים שצריך ברכה על כל מין ומין יודו ככה"ג דהאי מכוין אעופא והאי מכוין אחיה, דהו"ל כאילו כל אי מברך ברכה אחת, עכ"ל. מבואר להדיא שאין הגבלת הברכה של המשמיע משפיע על ברכת השומע [ולפי"ז נר' שאם

השומע היה אורח, אפי' אם לא כיון שתחול הברכה על דברים מסוימים אלא רק שמע בסתמא, דבכה"ג נחשב כאילו חשב לפטור כל דבר שיביאו לו, כמ"ש **בביאור הלכה** (שם ד"ה ובלבד שיהיה דעתו), אפי' אם הבעל הבית כוון להגביל ברכתו אין זה משפיע על ברכת האורח], וכל זה בברכת הנהנין או ברכת

השחיטה דאע"פ שהיא ברכת המצוות לרוב הפוסקים, מ"מ חלות הברכה היא כמו ברכת הנהנין כמבואר בטשו"ע (סי' רו ויו"ד סי' יט), אבל בנידון של ברכת שהחיינו הנ"ל יש לומר כדברי הפמ"ג וכמו שביארנו לעיל. ועיי'ן **במנחת שלמה** (סי' כ אות ב) ולפי דברינו ניחא. וכל הנ"ל דלא **כהשיח השדה** (פרומר, שער ברכת ה' סי' ה באד"ה ולולא דמסתפינא נל"ד) שנקט שחייב לכוון בפרטות על כל דבר שהשומע רוצה לצאת ידי"ח ולכאורה אשתמיט מיניה דברי הפרי תואר הנ"ל, ודו"ק.

ולפי הנ"ל לכאורה ה"ה בנד"ד גבי די כוסות דברכת הגפן שלהם היא ברכת הנהנין, לא בעינין כוונת המשמיע לפטור. [ודינה כברכת המצוות רק לענין דאם יצא מוציא, כיון שהיא חובה (עיי'ן מ"ב סי' תפד ס"ק ד)]. ואע"פ **שהפמ"ג** (סי' ח א"א ס"ק ט, והביא דבריו בהגהות רע"א סי' ריג) כתב שנתנו לברכה דין כמו למצוה עצמה, וא"כ הרי בנידון דידן כל ברכה הוי נפרדת, אין זה נכון שהרי דבריו נאמרו רק במצוות דאורייתא. ובר מן דין כבר כתב **הפמ"ג** בעצמו (סי' ריג מ"ז ס"ק א) שדבריו דחוקים.

אולם לפי דברי **המנחת שלמה** (סי' יח אות ו) שכתב שגדר ברכת די כוסות אינה כשאר ברכת הנהנין כיון שהברכה היא "על זה שהזמין לו הקב"ה את היין למצוה", יש להסתפק דאפשר שדין ברכת די כוסות שוה לברכת שהחיינו וצ"ע.

ברגשי גיל ושמחה הננו להביע בזה הכרת טובה לגבאים אשר יגעו וטרחו בעמל רב למען "מאור השבת" בבית מדרשנו וכן לכל הטורחים והמסייעים להביא הענין לידי גמר הקב"ה ישלם שכרם מן השמים

פרשת זכור

א. קריאת פרשת זכור מצוה מן התורה היא, ודרשו בגמרא שצריך לקרוא מתוך הספר דוקא, וחייבים לקרות פרשה זו במנין של עשרה אנשים, וצריך הקורא לכוין להוציא כל השומעים וגם השומעים צריכים לכוין לצאת, ויש מחמירים לכוין לצאת גם בברכות התורה בעליה זו.

ב. י"א שצריך לקרות זכור עמלק בציר"י וי"א זכר עמלק בסגול, ונכון שהקורא יקרא שניהם לצאת ידי שתי השיטות. ולכתחלה יש לכל א' לשמוע הקריאה במבטא שהוא נוהג, ומ"מ בדיעבד אם שמע בהברה אחרת יצא.

נשים

ג. י"א שנשים חייבות לשמוע פרשת זכור, וי"א שפטורות. ומ"מ לכו"ע אם הולכות לשמוע יש להן שכר כמו בכל מצות עשה שהזמן גרמא.

מי שאינו יכול לילך לבית הכנסת

ד. חולה וכל מי שאינו יכול לילך לביהכ"נ, מותר להביא אליו ס"ת ממקום אחר ויקראו עבורו פרשת זכור במנין, ואם המנין כבר שמעו הפרשה בביהכ"נ חוץ מפרשת זכור יכולים לברך שם ברכת התורה על קריאה זו, ובכל אופן אם אין מתוכם ששה אנשים שיוצאין יד"ח בקריאה זו, נראה שאין לברך על הקריאה.

ה. אם אין בידו לאסוף מנין יקרא פרשת זכור לעצמו עם הניגון והטעמים, ויהדר לקרות זה מתוך הספר.

ו. י"א שמי שלא שמע פרשת זכור יכול לקיים המצוה דאורייתא בקריאת התורה של פורים "ויבא עמלק", ובמשנה ברורה מפקפק על זה, ועכ"פ יכול יכול לקיים המצוה בקרה"ת של פרשת כי תצא, ובלבד שיכוין לצאת ידי המצוה והש"ץ יכוין להוציא.

[מתוך ספר "אגרת הפורים" ע"ש במקורות].

אין לסמוך על הדברים הלכה למעשה, ללא עיון במקורות הדברים

"צריך עיון"

מגילה ב,א: מגילה נקראת ב"א ב"ב ב"ג ב"ד ב"ו... חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום הכניסה. ופרש"י דהוה ליה ל"א. ועיי'ן בגמ' דבעינן ילפותא ל"א וי"ב, ואילו ל"ג מבואר בגמ' "כדאמר ר' שמואל בר יצחק ל"ג זמן קהילה לכל היא ול"צ לרבווי". ופרש"י "הכל נקהלו להנקם מאויביהם בין בשושן ובין בשאר מקומות כמו שכתוב בספר הלשון ל"צ קרא לרבווי שיהא ראוי לקרייה דעיקר הנס בו היה".

אולם ברא"ש ביאר באופן אחר, וז"ל: ופי' ר"ת, זמן קהלה לכל היא שהכל מתאספין לתענית אסתר ובאים בני הכפרים לעיירות לומר סליחות ותחנונים לפי שבו נקהלו לעמוד על נפשם.

מבואר מדברי הרא"ש דטעם דזמן קהילה לכל היא הוא מכיון שכולם באים ומתאספין לתענית אסתר, אך א"כ צ"ע דציור דמתני' של קריאה ב"א, הוא בחל להיות אחר השבת, שאז כפרים מקדימין ליום הכניסה, ובאופן זה תענית אסתר יוצא ביום ה' [דמקדימין לתענית, ד"ג יוצא בשבת], שזהו י"א באדר. ומדוע לשיטת הרא"ש בעינין לילפותא ל"א, הרי זהו זמן קהילה שבו מתאספין, וצ"ע. [מ.ש.]